

AGRO FOOD MONI TOR

Ede Wageningen

2017

Voorwoord

Wageningen en Ede kennen een lange traditie als het gaat om landbouw, innovatie en food. In 1876 startte het Rijkslandbouwonderwijs in Nederland, in de landbouwschool van Wageningen. Dit was het begin van wat later zou uitgroeien tot de internationaal befaamde Wageningen University & Research. Ook Ede heeft een lange traditie in food. Al in de IJzertijd leerden de landbouwers hier omgaan met de schrale heidegrond door wisselbouw te plegen op kleine akkertjes, de zogenaamde Celtic fields. Nu lijkt dat een traditionele manier van akkerbouw, toen was het bijzonder innovatief. Iets dat we nu nog terugzien bij de vele agrariërs en ondernemers in food.

Het gebied tussen Ede en Wageningen vormt het kennishart van Regio Foodvalley, de internationale topregio voor kennis en innovatie op het gebied van voedselproductie. Food omvat veel schakels in de voedselketen: van boer tot bord. In Ede, Wageningen en de Regio Foodvalley is allerlei bedrijvigheid rond voedselproductie en -consumptie binnen deze waardeketen te vinden.

Het kennishart van Foodvalley staat behalve voor een ruimtelijk gebied ook nadrukkelijk voor een netwerk van bedrijven, overheid en kennisinstellingen die elkaar verder helpen. Een plek waar vernieuwingen in voedselproductie en -bereiding het licht zien. Op de Wageningen Campus, op en rond het World Food Center in Ede of bij één van de vele innovatieve bedrijven uit dit gebied.

In deze Agrofood Monitor, een co-productie van de gemeenten Ede en Wageningen, vindt u actuele gegevens over de betekenis van agrofood voor de economie van beide gemeenten. Daarbij is steeds de link gelegd naar de Regio Foodvalley en landelijke gegevens, waardoor het mogelijk is de huidige positie van de gemeenten te bepalen. De opzet van deze monitor sluit aan bij de Agrifood Capital Monitor van de regio Noordoost-Brabant. Dit biedt de mogelijkheid tot een goede vergelijking van onze positie ten opzichte van andere Nederlandse en Europese regio's.

Uit deze Agrofood Monitor blijkt dat Ede en Wageningen met de keuze voor agrofood inzetten op een perspectiefrijke ontwikkeling. En dat geldt ook voor de Regio Foodvalley als geheel.

Wij wensen u veel leesplezier.

Ede, september 2018

Leon Meijer
Wethouder Food
Gemeente Ede

Dennis Gudden
Wethouder Economie
Gemeente Wageningen

PRONOSE

VOORWOORD 03 **INLEIDING** 05

PEOPLE	06
Highlights	08
Bevolkingsgroei	09
Buitenlandse nationaliteiten	10
Beroepsbevolking	11
Arbeidsparticipatie	12
Werkloosheid	13

BUSINESS algemeen	14
Highlights	16
Banen totaal	17
Banen per sector	18
Export totaal	19
Export Agrifood	20

BUSINESS agrifood	22
Highlights	24
Agrifood	25
Banen Agrifood totaal	26
Banen Agrifood per deelsector	27
Banen Agrifood aandeel deelsectoren	28
Banen Agrifood ontwikkeling deelsectoren	29

INNOVATION	30
Highlights	32
Snelle groeiers	33
Citatie	34
Publicaties	35
Gediplomeerden Agrifood HBO en WO	36

BIJLAGEN	38
Bijlage 1: gebied met kaartje regio	38
Bijlage 2: SBI-codes TS Agrifood	39

Inleiding

Voor u ligt de tweede editie van de Agrofood Monitor. De eerste editie gaf een beeld van de positie van de gemeente Ede op het gebied van Food. In deze editie kijken we naar het gebied Ede Wageningen: hét kloppend hart van kennisontwikkeling, innovatie en toepassing op het gebied van agrofood. Hier werken overheid, onderwijs en bedrijven samen aan innovatieve oplossingen voor wereldwijde voedseluitdagingen: een betere, duurzamere en veiligere voedselproductie bij een voortdurend groeiende wereldbevolking.

Deze tweede Agrofood Monitor geeft facts en figures over de unieke positie van het gebied Ede Wageningen: het kenmerk van dit gebied is het hoge aandeel agrifood activiteiten in onderzoek en ontwikkeling.

In deze monitor komen drie thema's aan bod:

1. People

De ontwikkeling van de bevolking en arbeidsmarkt in de gemeenten Ede en Wageningen.

2. Business

Economische indicatoren, de structuur en ontwikkeling van de werkgelegenheid, en de werkgelegenheid in de topsector Agrifood en de diverse deelsectoren.

3. Innovation

Innovatieve gegevens over snelle groeiers, data over publicaties, citaties en studenten.

De macro-economische indicatoren op het gebied van People, Business en Innovation, komen overeen met die van de Agrifood Capital Monitor van Noord-Oost Brabant. Dit levert duidelijke cijfers op en biedt mogelijkheden voor een goede samenwerking met andere foodregio's. U vindt in deze monitor cijfers van de gemeente Ede en de gemeente Wageningen, de Regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland. Cijfers van het CBS en Lisa, het register voor werkgelegenheid, maar ook van het Rathenau instituut dat beschikt over universitaire data.

Deze Agrofood monitor is kwantitatief van aard en gebaseerd op gevalideerde definities en databestanden van CBS en Lisa en het Rathenau Instituut. In Triple Helix verband wordt gewerkt aan een Innovatiemonitor; deze monitor is meer kwalitatief van aard en baseert zich onder meer op interviews bij ondernemers in de regio Foodvalley.

GROEI BEROEPS- BEVOLKING EN ARBEIDS- PARTICIPATIE

People

De demografische ontwikkeling,
beroepsbevolking en ontwikkeling
van de arbeidsmarkt.

Highlights

- De **bevolking** in Ede en Wageningen **groeide fors** van 2005 tot 2018 met 8% en 9%. Ook in de Regio Foodvalley nam de bevolking flink toe met 9%. Landelijk was dit 5%.
- In Wageningen waren in 2017 bijna **5000 inwoners** met een **buitenlandse nationaliteit**, dit is 12% van alle inwoners. Dit aandeel is veel hoger dan landelijk met 5%.
- Van de 5000 inwoners met een buitenlandse nationaliteit in Wageningen waren er **2150 met een Europese nationaliteit** en 1750 met een Aziatische nationaliteit.
- De groei van de beroepsbevolking was fors tussen 2008 en 2016 in de **Regio Foodvalley met 6%**. Dat was meer dan de landelijke groei van 3%. Ook in **Ede en Wageningen** was de toename van de beroepsbevolking groot met **5%**.
- Eind 2017 is de **bruto arbeidsparticipatie** in Ede en de Regio Foodvalley **71%** iets meer dan de landelijke arbeidsparticipatie van 70%.
- In **Ede** lag het **werkloosheidspercentage laag** in 2017 op 4,1% Dat was aanzienlijk lager dan het landelijk percentage van 4,9%. De afgelopen 10 jaar is het werkloosheidspercentage in Ede en de Regio Foodvalley telkens lager dan het landelijk percentage.

Bevolkingsgroei

Forse bevolkingsgroei van 2005 - 2018

Van 2005 tot 2018 is de bevolking fors gegroeid. De bevolking in de Regio Foodvalley en Wageningen is met 9% gegroeid, in Ede is dit 8%. In Noordoost-Brabant was deze toename een stuk lager: 4%. Landelijk is de bevolking met 5% gegroeid.

Waarom is deze indicator belangrijk?

De economie gaat over mensen. De ontwikkeling van de bevolking is een bepalende factor voor het toekomstige arbeidsaanbod en de consumptie in de regio.

Bevolking

Van 2005 tot 2018 is de bevolking in Ede met 8% toegenomen. In 2018 heeft Ede 114.680 inwoners. In 2018 heeft Wageningen 38.410 inwoners. De bevolking in Wageningen is van 2005 tot 2018 toegenomen met 9%.

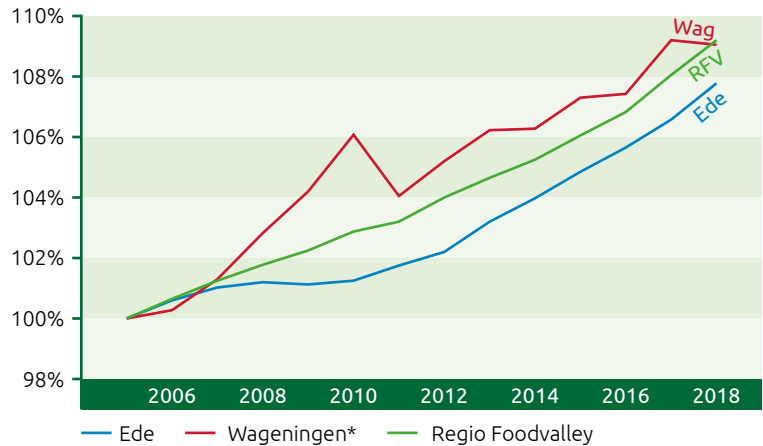
Ook in de Regio Foodvalley was er een toename van 9%. In 2018 zijn er in de Regio Foodvalley 352.400 inwoners. De regio Noordoost-Brabant heeft in 2018 in totaal 654.820 inwoners, dit betekent een bevolkingsgroei van 4%. In heel Nederland zijn er in 2018 in totaal 17.181.000 inwoners. Van 2005 tot 2018 is het aantal inwoners in Nederland met 5% toegenomen.

** In 2010 en 2011 vertoont de bevolkingsgroei van Wageningen een piek en dal, dit is een gevolg van een administratieve correctie.*

Leeftijdsofbouw in Ede en Wageningen

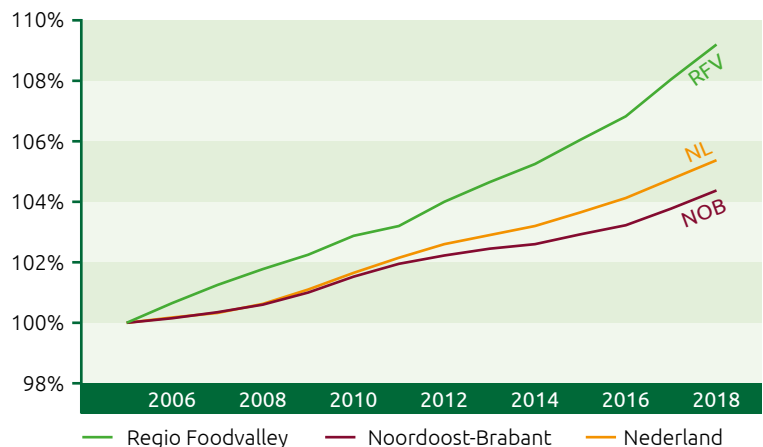
In Ede is 32% van de bevolking tussen de 0 en 25 jaar, de helft tussen de 25 en 64 jaar en 18% is 65 of ouder in 2017. In Wageningen is de bevolking iets jonger: 35,5% is jonger dan 25 jaar, 49% is tussen de 25 en 64 jaar en 15% is 65 jaar of ouder.

Ontwikkeling bevolking Ede, Wageningen en Regio Foodvalley

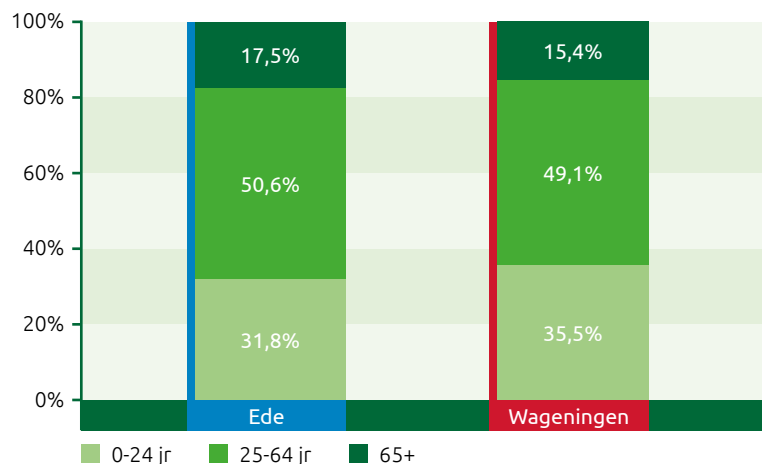
Bron: CBS

Ontwikkeling bevolking Regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland

Bron: CBS

Leeftijdsofbouw Ede en Wageningen 2017

Bron: CBS

Buitenlandse nationaliteiten

12% van de inwoners uit Wageningen heeft een buitenlandse nationaliteit

In Ede waren er in 2017 ruim 3.000 inwoners met een buitenlandse nationaliteit. In Wageningen waren dit er in 2017 bijna 5.000. Met 12% van de totale inwoners is dit een relatief hoog aantal.

Waarom is deze indicator belangrijk?

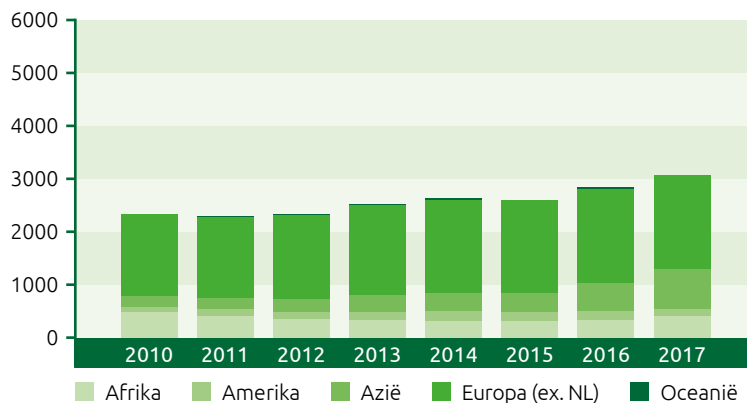
De indicator 'buitenlandse nationaliteiten' geeft een beeld van de verscheidenheid aan nationaliteiten en geeft daarmee de diversiteit en dynamiek in de regio's weer.

Buitenlandse nationaliteiten

In Ede waren er in 2017 ruim 3.000 inwoners met een buitenlandse nationaliteit. Het grootste deel, 1.760 inwoners, heeft een Europese nationaliteit. Verder telde Ede nog 770 inwoners met een Aziatische nationaliteit. Wageningen had in 2017 bijna 5.000 inwoners met een buitenlandse nationaliteit. Daarvan hadden 2.150 inwoners een Europese nationaliteit en 1750 inwoners een Aziatische nationaliteit. Het percentage buitenlandse nationaliteiten in Ede in 2017 was 3%. In Wageningen was dit 12%.

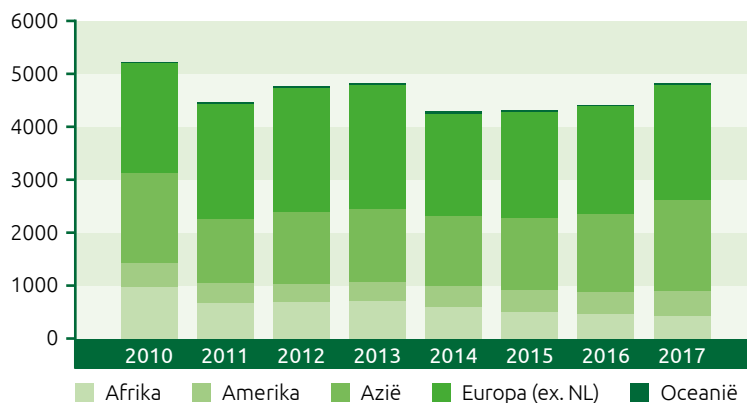
3% van de inwoners van de Regio Foodvalley en Noordoost-Brabant had in 2017 een buitenlandse nationaliteit. In 2017 bestond landelijk 5% van de bevolking uit inwoners met een buitenlandse nationaliteit.

Buitenlandse nationaliteiten Ede

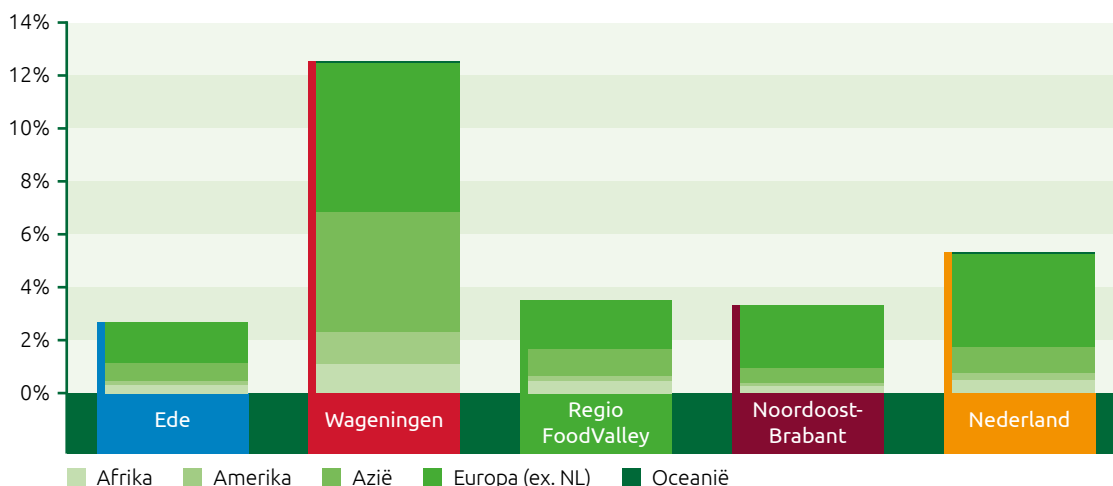
Bron: CBS

Buitenlandse nationaliteiten Wageningen

Bron: CBS

Buitenlandse nationaliteiten als aandeel van de totale bevolking 2017

Beroepsbevolking

Sterke groei beroepsbevolking

Tussen 2008 en 2016 nam de beroepsbevolking in Regio Foodvalley met 6% toe. Ook in Ede en Wageningen was de toename met 5% relatief hoog in vergelijking met de landelijke groei.

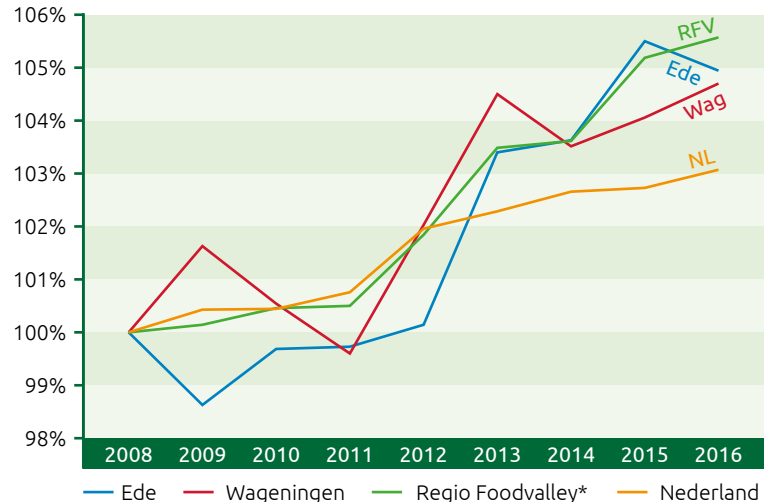
Waarom is deze indicator belangrijk?

De beroepsbevolking is het aantal personen van 15 tot 75 jaar die kunnen en willen werken. Het is een indicator voor het aanbod van arbeid in een regio. De aantallen van de beroepsbevolking zijn berekend door het Economisch Bureau van de Provincie Gelderland, op basis van minder getailleerde cijfers van het CBS. Deze cijfers worden alleen van Gelderland en Nederland in totaal gepubliceerd; echter niet van Noord-Brabant.

Toename beroepsbevolking

Ede telde in 2016 een beroepsbevolking van 59.020 personen. Er was een forse toename van de beroepsbevolking in Ede van 2008 tot 2016 met 5%. In 2016 had Wageningen een beroepsbevolking van 21.180 personen. Ook in Wageningen nam de beroepsbevolking met 5% toe. De beroepsbevolking in de Regio Foodvalley bestond in 2016 uit 183.030 personen. De toename van de beroepsbevolking in de Regio Foodvalley was 6%, fors hoger dan de landelijke toename van 3%.

Ontwikkeling beroepsbevolking Ede, Wageningen, Regio Foodvalley en Nederland

Bron: Provincie Gelderland, Bureau Economisch Onderzoek

* Cijfers m.b.t. de arbeidsmarkt zijn gebaseerd op de arbeidsmarktregio Foodvalley. Deze bestaat uit de gemeenten Barneveld, Ede, Renswoude, Renkum, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal en Wageningen.

Arbeidsparticipatie

Arbeidsparticipatie Ede en Regio Foodvalley hoger dan landelijk

Ede en Regio Foodvalley kennen eind 2017 een arbeidsparticipatie van 71%.

In de regio Noordoost-Brabant was de arbeidsparticipatie relatief hoog met 72%. Landelijk is de bruto arbeidsparticipatie de afgelopen 4 jaar rond de 70% gebleven.

Waarom is deze indicator belangrijk?

De bruto arbeidsparticipatie geeft het aandeel van de beroepsbevolking aan dat werkt of wil werken, binnen de totale bevolking van 15 tot 75 jaar.

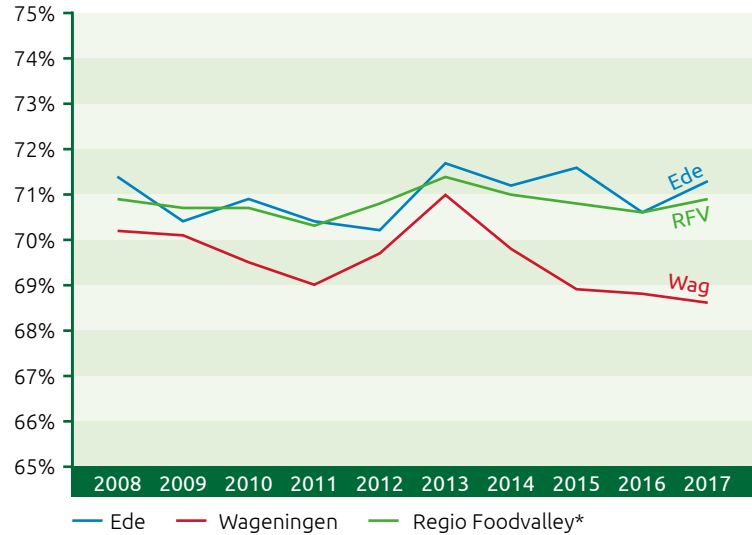
Bruto-arbeidsparticipatie Ede, Wageningen en de regio's

In 2017 was de bruto-arbeidsparticipatie in Ede 71% net als in de Regio Foodvalley. De bruto-arbeidsparticipatie in 2017 in Wageningen was lager met 69%. De regio Noordoost-Brabant had in 2017 een hogere bruto-arbeidsparticipatie van bijna 72%. Landelijk was in 2017 de bruto-arbeidsparticipatie 70%.

Sinds 2013 ligt de bruto-arbeidsparticipatie in Ede en de Regio Foodvalley ruim een procentpunt hoger dan de landelijke arbeidsparticipatie.

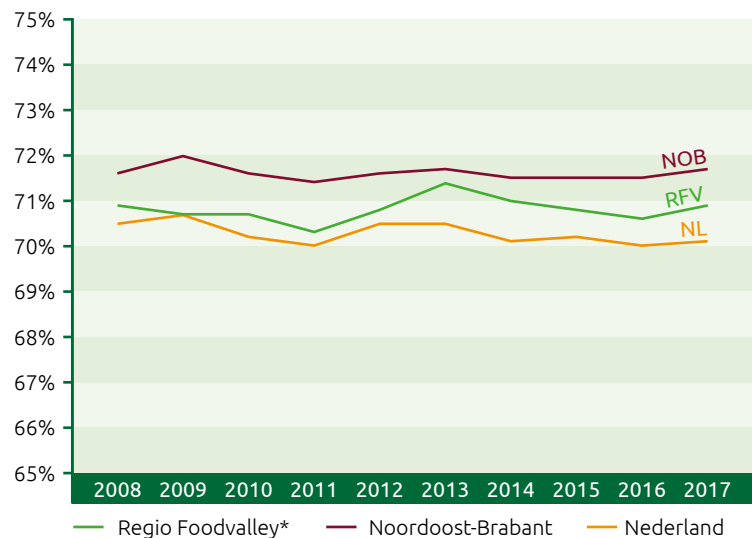
** Cijfers m.b.t. de arbeidsmarkt zijn gebaseerd op de arbeidsmarktregio Foodvalley. Deze bestaat uit de gemeenten Barneveld, Ede, Renswoude, Renkum, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal en Wageningen.*

Bruto arbeidsparticipatie Ede, Wageningen en Regio Foodvalley

Bron: CBS

Bruto arbeidsparticipatie Regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland

Bron: CBS

Werkloosheid

Forse daling werkloosheid Ede en Wageningen

In 2013 en 2014 was de werkloosheid in Ede en Wageningen hoog. Na 2014 is de werkloosheid fors gedaald. De werkloosheid in Ede daalde van 6,6% in 2014 naar 4,1% in 2017. In Wageningen daalde de werkloosheid van 7,3% in 2014 naar 5,3% in 2017. De werkloosheid in Ede ligt onder het landelijk gemiddelde. De regio's FoodValley en Noordoost-Brabant laten beide een vergelijkbare daling van de werkloosheid zien. De werkloosheid in Wageningen volgt het landelijk gemiddelde.

Welke informatie geeft deze indicator?

Deze indicator geeft een beeld van de situatie op de arbeidsmarkt en in het bijzonder van de vraag naar arbeid.

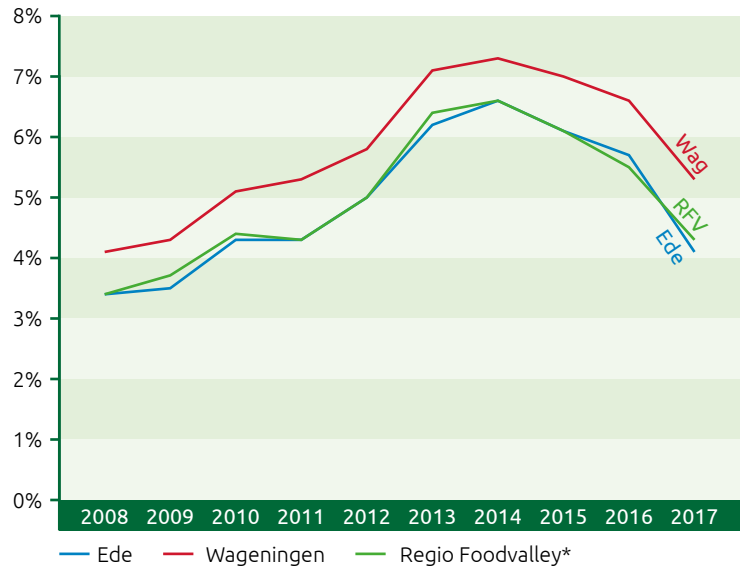
De werkloosheid is de afgelopen jaren fors gedaald

In 2013 en 2014 was de werkloosheid hoog, in de jaren daarna is dit percentage flink gedaald. Ede had in 2014 een werkloosheidspercentage van 6,6%, deze is eind 2017 gedaald naar 4,1%. De werkloosheid in Wageningen in 2014 was 7,3%, eind 2017 was dit percentage gedaald naar 5,3%.

De Regio Foodvalley en Noordoost-Brabant laten hetzelfde beeld zien, eind 2017 is de werkloosheid gedaald naar 4,2%. Landelijk was de werkloosheid hoger met 4,9% eind 2017.

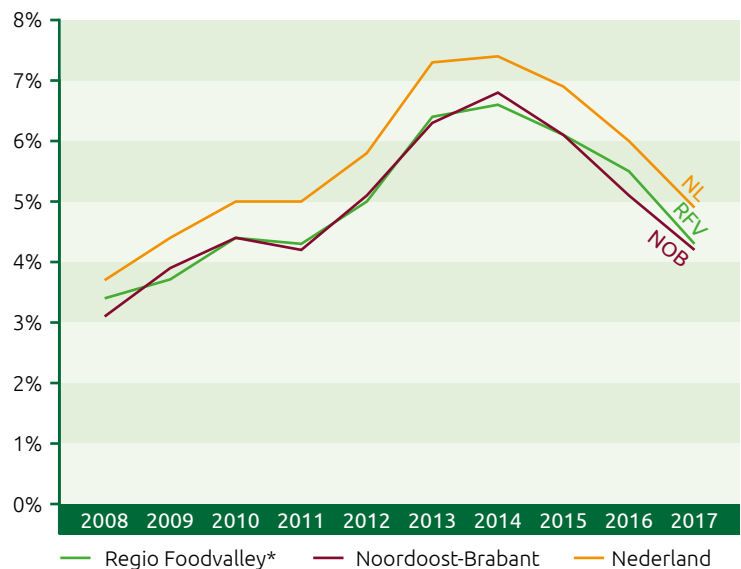
** Cijfers m.b.t. de arbeidsmarkt zijn gebaseerd op de arbeidsmarktregio Foodvalley. Deze bestaat uit de gemeenten Barneveld, Ede, Renswoude, Renkum, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal en Wageningen.*

Werkloosheidpercentage Ede, Wageningen en Regio Foodvalley

Bron: CBS

Werkloosheidpercentage Regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland

Bron: CBS

FORSE GROEI WERK- GELEGENHEID EN EXPORT

Business

ALGEMEEN

Banenontwikkeling en export.

Highlights

- Van 2010 tot 2017 **groeide de werkgelegenheid in Ede met 4%** en in **Wageningen met 9%**. Dat was een grotere toename dan in de regio Noordoost Brabant (-1,5%) en op landelijk (2%) niveau te zien was.
- **De werkgelegenheidsstructuur** van Ede is **divers** met 4 grote sectoren: gezondheidszorg met 17%, zakelijke dienstverlening met 16%, detailhandel met 11% en industrie met 10% van de werkgelegenheid.
- De werkgelegenheidsstructuur van Wageningen wordt met **42%** gedomineerd door de **zakelijke dienstverlening**. Daarna volgen de gezondheidszorg met 14%, onderwijs met 9% en detailhandel met 8%.
- In 2016 **exporteerde** de Regio Foodvalley **4,6 miljard euro aan goederen naar het buitenland**. Vanaf 2010 steeg de totale export met **38%**. Dat was beduidend meer dan de 16% groei in Noordoost-Brabant en de landelijke groei van 10%.
- In 2016 **exporteerde** de Regio Foodvalley **2 miljard euro aan agrifoodgoederen naar het buitenland**. Vanaf 2010 steeg de export van agrifoodgoederen met 23%. In Noordoost-Brabant was de groei nog groter met 45% en in Nederland 33%.
- In 2016 was **43,5%** van de **export** uit de Regio Foodvalley **food gerelateerd**. Dat is veel groter dan in Noordoost-Brabant 18,1% en landelijk 20,3%.

Banen totaal

Forse groei werkgelegenheid

Van 2010 tot 2017 nam de werkgelegenheid fors toe: In Wageningen met 9%, in de Regio Foodvalley met 5%.

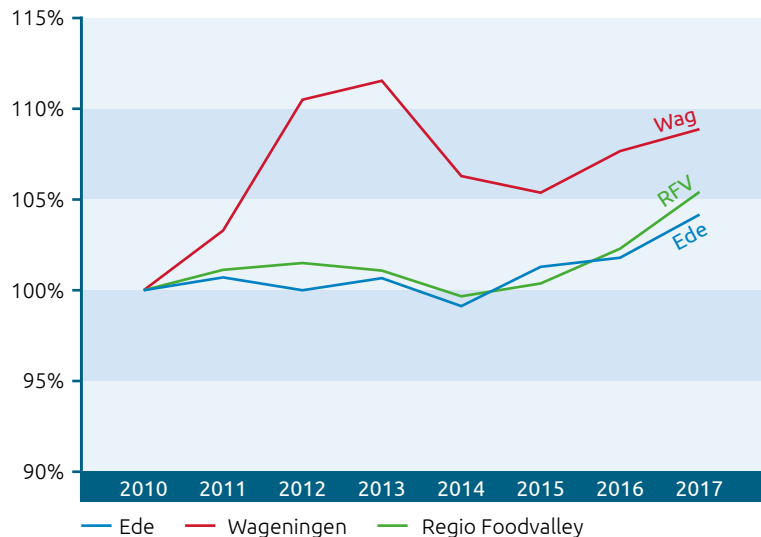
Waarom is deze indicator belangrijk?

De werkgelegenheid is een relevante economische indicator voor de economische activiteit in de regio.

Werkgelegenheid

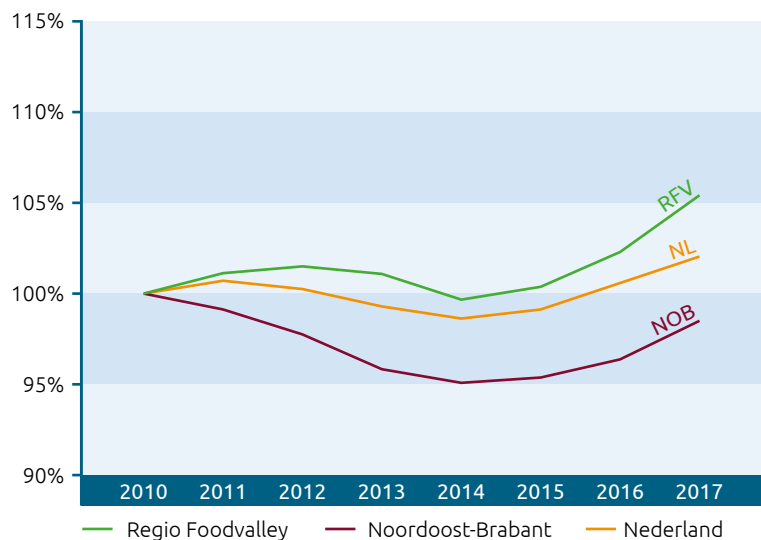
In Ede is de werkgelegenheid van 2010 tot 2017 flink gegroeid met 4%. Met bijna 9% was de toename van het aantal banen in Wageningen het grootst. Ook in de Regio Foodvalley was er een flinke toename van 5%. In Noordoost-Brabant was er een afname van het aantal banen met 1,5%. Landelijk was er een geringe toename van 2%.

Ontwikkeling aantal banen Ede, Wageningen en Regio Foodvalley

Bron: Lisa

Ontwikkeling aantal banen Regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland

Bron: Lisa

Banen per sector

De werkgelegenheidsstructuur is divers

In Ede en de Regio Foodvalley zijn de gezondheidszorg, de zakelijke dienstverlening, detailhandel en de industrie de grootste sectoren voor de werkgelegenheid. In Wageningen ligt het zwaartepunt bij de zakelijke dienstverlening waarin met name het onderzoeks- en ontwikkelingswerk, geconcentreerd rond de WUR een belangrijke factor is.

Waarom is deze indicator belangrijk?

De structuur van de werkgelegenheid laat zien hoe divers de economie van een regio is en welke speerpunten er zijn.

Werkgelegenheidsstructuur Ede

In Ede is de werkgelegenheidsstructuur divers. Er zijn in Ede 4 grote sectoren die zorgen voor de meeste werkgelegenheid: de gezondheidszorg met 17%, de zakelijke dienstverlening met 16%, de detailhandel met 11% en de industrie met 10%.

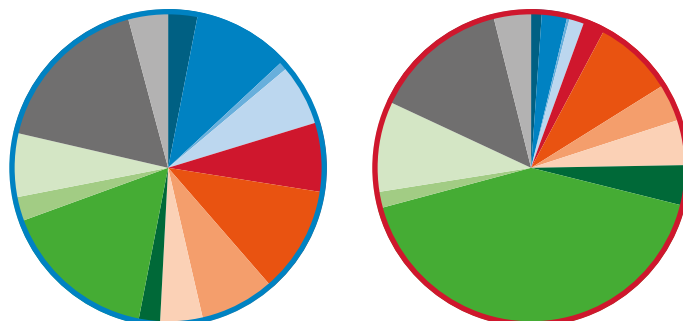
Werkgelegenheidsstructuur Wageningen

In Wageningen is de zakelijke dienstverlening met ruim 42% veruit de grootste sector voor werkgelegenheid. Het grote aandeel banen in de zakelijke dienstverlening is voor een groot deel verklaarbaar omdat o.a. onderzoeks- en ontwikkelingswerk binnen deze sector vallen. Deze activiteiten zijn met name geconcentreerd in en om de WUR. Na de zakelijke dienstverlening zijn de gezondheidszorg met 14%, onderwijs met 9% en de detailhandel met 8% de grootste sectoren voor de werkgelegenheid in Wageningen.

Werkgelegenheidsstructuur Regio Foodvalley

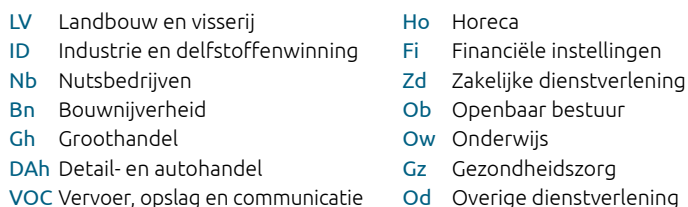
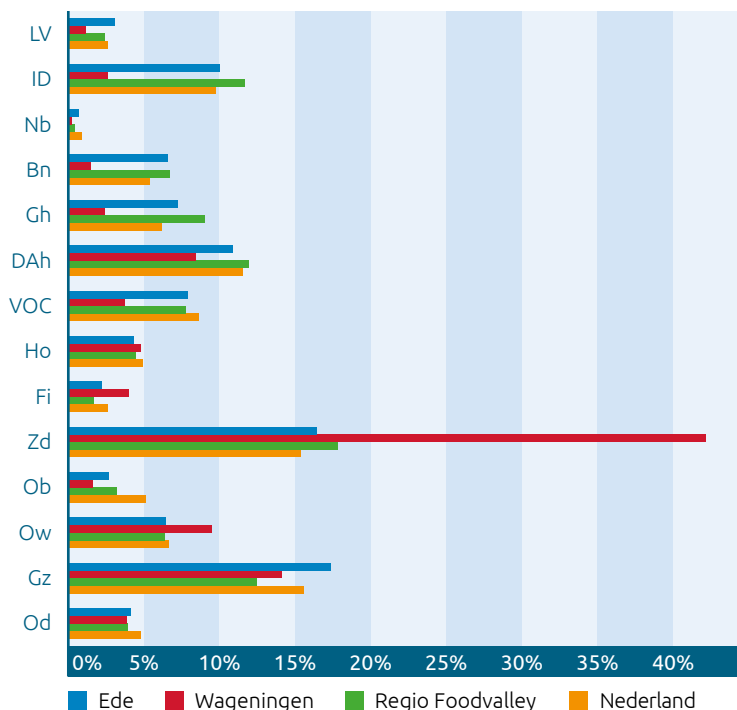
Ook in de Regio Foodvalley is de zakelijke dienstverlening met 18% de grootste sector voor de werkgelegenheid, opgevolgd door de gezondheidszorg met 12%, de detailhandel met 12% en de industrie met 12%.

Aantal banen per sector per regio 2017

Bron: Lisa

Aantal banen per sector per regio 2017

Bron: Lisa

Export totaal

Forse groei export Regio Foodvalley
In 2016 exporteerde de Regio Foodvalley 4,6 miljard euro naar het buitenland. Hiermee was er van 2010 tot 2016 een toename van 38% gerealiseerd.

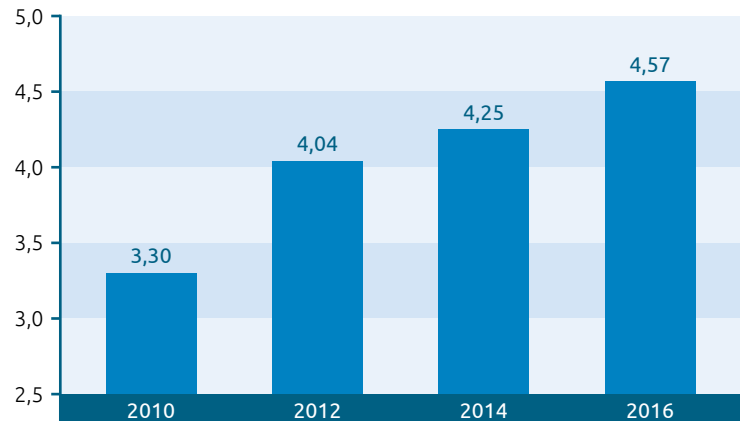
Waarom is deze indicator belangrijk?

Exportcijfers geven een indicatie van de internationale economische betrekkingen van de regio. Daarnaast geeft het een beeld van de structuur van de regionale economie. Bij het CBS zijn er alleen cijfers beschikbaar over de export van de regio's FoodValley en Noord-oost-Brabant. Van de gemeenten Ede en Wageningen zijn er geen gegevens beschikbaar.

Exporttoename Regio Foodvalley

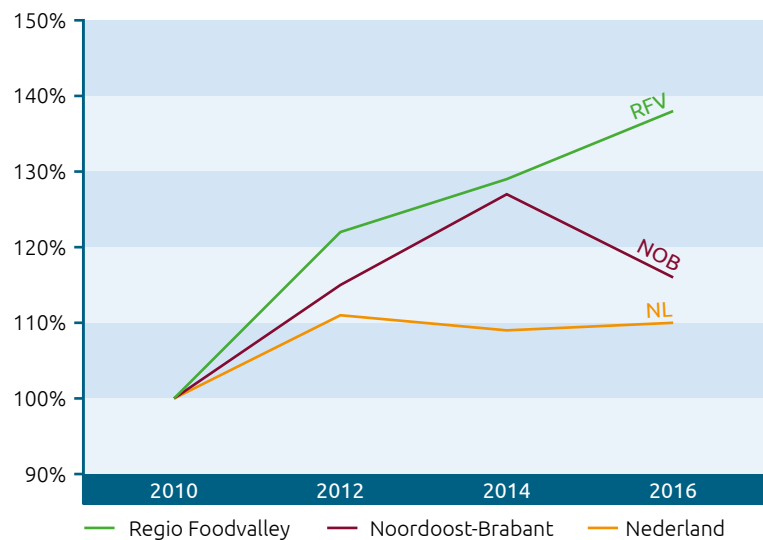
In 2016 bedroeg de totale export van goederen uit de Regio Foodvalley 4,6 miljard euro. De totale export in de Regio Foodvalley groeide fors van 3,3 miljard euro in 2010 naar 4,6 miljard euro in 2016. Hiermee was de toename 38%. Deze toename in export was flink groter dan de 16% toename in Noord-oost-Brabant en de landelijke toename van 10%.

Export uit Regio Foodvalley in miljard euro

Bron: CBS

Ontwikkeling totale export Regio Foodvalley, Noord-oost-Brabant en Nederland

Bron: CBS

Export Agrifood

Forse groei export Agrifood

In 2016 exporteerde de Regio Foodvalley voor 2 miljard aan agrifoodgoederen naar het buitenland. Vanaf 2010 nam de export in Agrifood met 23% toe.

Waarom is deze indicator belangrijk?

Exportcijfers geven een indicatie van de internationale betrekkingen van de regio. Sectoren met een hoog exportpercentage hebben sterke internationale verbindingen. Export van agrifood goederen omvat alle producten afkomstig van bedrijven in de primaire productie, industrie, handel en ontwikkeling.

Exportgroei Agrifood Regio Foodvalley

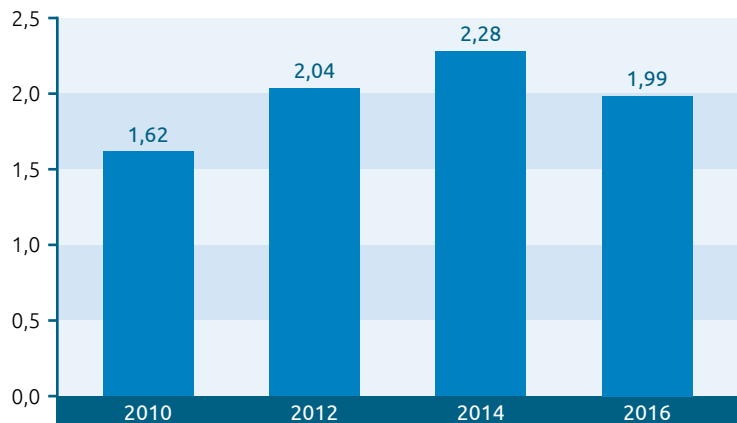
In 2016 exporteerde de Regio Foodvalley voor 2 miljard euro aan agrifoodgoederen. De export van agrifoodgoederen nam in de periode van 2010 tot 2014 van 1,6 miljard naar 2,3 miljard euro toe. Voor 2016 was er een afname te zien. In totaal groeide de export in agrifoodgoederen van 2010 tot 2016 met 23%. In de regio Noordoost-Brabant nam de export in agrifoodgoederen van 2010 tot 2016 met 45% fors toe. Landelijk was de toename 33%.

Aandeel Agrifood in totale export

43,5% van de totale export in de Regio Foodvalley was in 2016 foodgerelateerd, een groter deel dan in Noordoost-Brabant met 18,1%. Of landelijk met 20,3%.

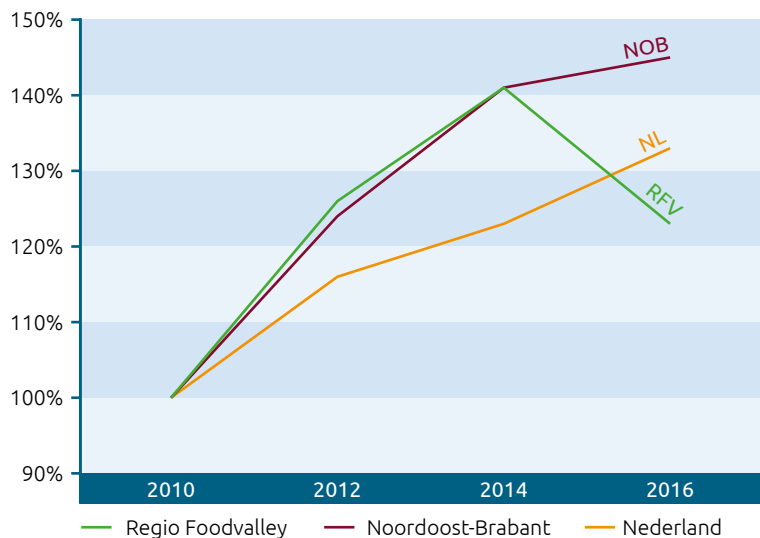
In bijlage 2 zijn de SBI-codes opgenomen van de bedrijfs-activiteiten die bij de Topsector Agrifood behoren.

Export agrifood uit Regio Foodvalley in miljard euro

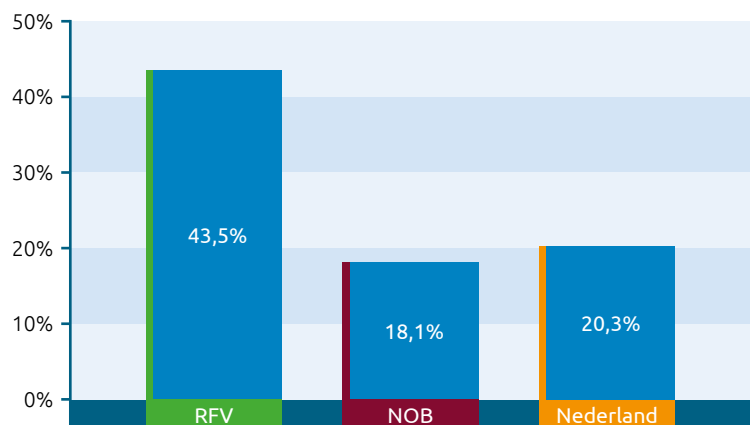
Bron: CBS

Ontwikkeling export agrifood Regio Foodvalley, Regio Noordoost-Brabant en Nederland

Bron: CBS

Aandeel totale export in Agrifood Regio Foodvalley, Regio Noordoost-Brabant en Nederland 2016

Bron: CBS

GROEI BANEN, ONDERZOEK EN ONTWIK- KELING

Business

AGRIFOOD

Banenontwikkeling en de
betekenis van agrofood voor
Ede, Wageningen en de Regio
Foodvalley.

Highlights

- **Ede** had in 2017 in totaal **8520 banen** in de topsector **Agrifood**, waarvan het grootste deel 66% in de handel (5.640 banen), 19% (1650) in de primaire landbouw, 14% (1180) in de industrie en 1% in ontwikkeling (50).
- In 2017 had **Wageningen 7.180 banen** in de topsector **Agrifood**, waarvan 69% in Ontwikkeling (4.970 banen), gevolgd door de handel met 25% (1780), industrie met 3% (220) en primaire landbouw met 3% (210).
- De Agrifood activiteiten in **Wageningen en Ede** zijn **complementair**, met in Wageningen een sterke onderzoeks- en ontwikkelingscomponent en Ede met een sterke handelscomponent.
- In Wageningen is een **hoog aandeel** van de agrifood activiteiten **in het Onderzoeks- en Ontwikkelingswerk**: 69% van alle agrifood activiteiten. Ook de Regio Foodvalley heeft een relatief hoog aandeel met 16%. Het aandeel van de activiteiten in de ontwikkeling is landelijk veel lager met met 3%.
- Van 2010 tot 2017 is het aantal **banen in de Agrifood** in Wageningen **toegenomen** met **74%** van 4140 naar 7.180 banen. Deze toename is grotendeels te danken aan de grote toename in onderzoeks- en ontwikkelingswerk die in die periode verdubbelde.
- In 2017 waren er **33.260 banen in de Regio Foodvalley** in de topsector **Agrifood**, waarvan 58% in de handel (19.150), 16% in onderzoeks- en ontwikkelingswerk (5260). 15% in de industrie (4910) en 12% in de primaire landbouw.
- Van 2010 tot 2017 was er een toename van 23% in de agrifoodbanen in de Regio Foodvalley, ook in de Regio Foodvalley **verdubbelde** het aantal banen **in onderzoeks- en ontwikkelingswerk**.

Agrifood

Van boer tot bord: agrifood is een veelomvattende sector. Binnen de gemeente Ede en Wageningen en de Regio Foodvalley zijn alle activiteiten binnen de waardeketen te vinden. Niet alleen primaire landbouw, industrie en groothandel. Maar ook en vooral onderzoek en ontwikkeling door kennisintensieve food-bedrijven, met de WUR als kloppend hart.

Er zijn veel definities om de foodactiviteiten in te delen. In deze monitor wordt de indicator van de topsector Agrifood gebruikt voor de benchmarking van de voedselactiviteiten. Hierin worden de activiteiten onderverdeeld in primaire productie, industrie, handel en onderzoek & ontwikkeling.

	PRIMAIRE PRODUCTIE		INDUSTRIE		HANDEL		ONDERZOEK & ONTWIKKELING	
	 Banen	 Bedrijven	 Banen	 Bedrijven	 Banen	 Bedrijven	 Banen	 Bedrijven
Ede	1650	760	1180	40	5640	470	50	15
Wageningen	210	40	220	20	1780	170	4970	60
Regio FoodValley	3930	1800	4910	150	19150	1500	5260	90

	 Ede	 Ede	 Wageningen	 Wageningen
Speur- en ontwikkelingswerk agrarisch Biotechnologisch	5	5	490	5
Speur- en ontwikkelingswerk Landbouw & Visserij	30	10	4800	50
Speur- en ontwikkelingswerk Gezondheid	260	5	1030	10

Geen toponderzoek zonder toponderwijs

In de Regio Foodvalley is groen onderwijs op alle niveaus te vinden. De Aeres groep verzorgt onderwijs van praktijkgerichte cursussen tot HBO-opleidingen. De Wageningen Universiteit geeft, als enige Nederlandse universiteit, onderwijs in de sector landbouw op WO-niveau.

Banen Agrifood totaal

Grote toename Agrifood banen in Wageningen

In Wageningen nam het aantal banen in de topsector Agrifood fors toe met 74% tot 7180 banen in 2017. Ook in de Regio Foodvalley was de toename groot met 23%.

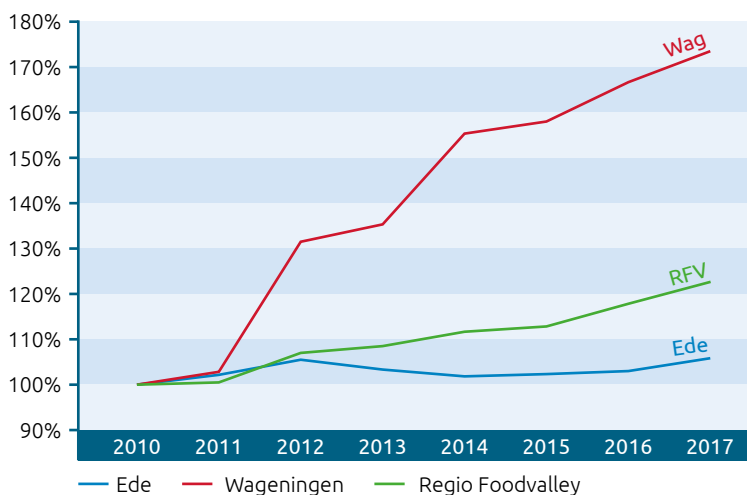
Waarom is deze indicator belangrijk?

De indicator wordt gebruikt in het topsectorenbeleid om de werkgelegenheid in de Agrifood te monitoren. Het is een goede indicator voor landelijke vergelijking en voor benchmarking van de regio's.

Werkgelegenheid Agrifood

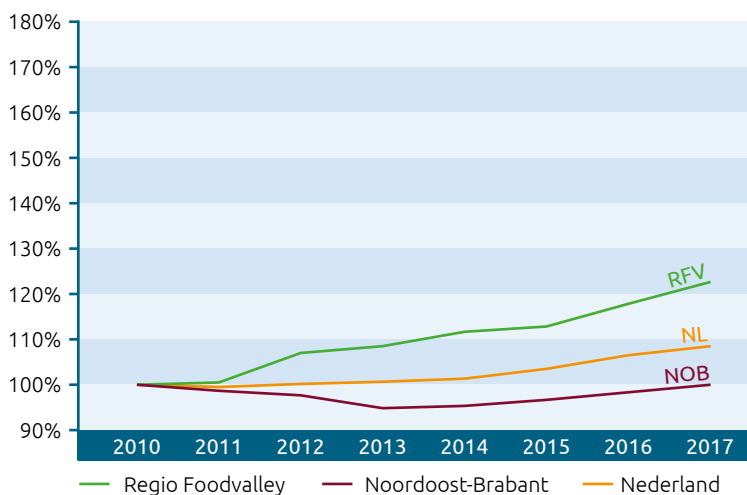
In Ede zijn in 2017 in totaal 8520 banen in de topsector Agrifood. Er was hiermee een toename van 6% van 2010 tot 2017 gerealiseerd. Met 74% was er in Wageningen een forse toename van het aantal banen in de Agrifood sector. Het aantal banen steeg van 4140 in 2010 naar 7180 in 2017. Ook in de Regio Foodvalley was er van 2010 tot 2017 een flinke toename van 23% waarneembaar. Hiermee kwam het totaal aantal banen in 2017 in de Regio Foodvalley op 33.260. In Noordoost-Brabant zijn er in 2017 in totaal 53.180 banen, hiermee bleef het aantal banen van 2010 tot 2017 ongeveer gelijk. Landelijk nam het aantal banen toe met 8% tot 1.142.230 banen in 2017.

Ontwikkeling banen Agrifood Ede, Wageningen en Regio Foodvalley

Bron: Lisa

Ontwikkeling banen Agrifood Regio Foodvalley, Regio Noordoost-Brabant en Nederland

Bron: Lisa

In bijlage 2 zijn de SBI-codes opgenomen van de bedrijfsactiviteiten die bij de Topsector Agrifood behoren.

Banen Agrifood per deelsector

Werkgelegenheid Agrifood Ede en Wageningen complementair.

In 2017 had Wageningen 4.970 Agrifood banen in onderzoek & ontwikkeling en had Ede 5.640 Agrifoodbanen in de handel.

Samenstelling sectoren Agrifood

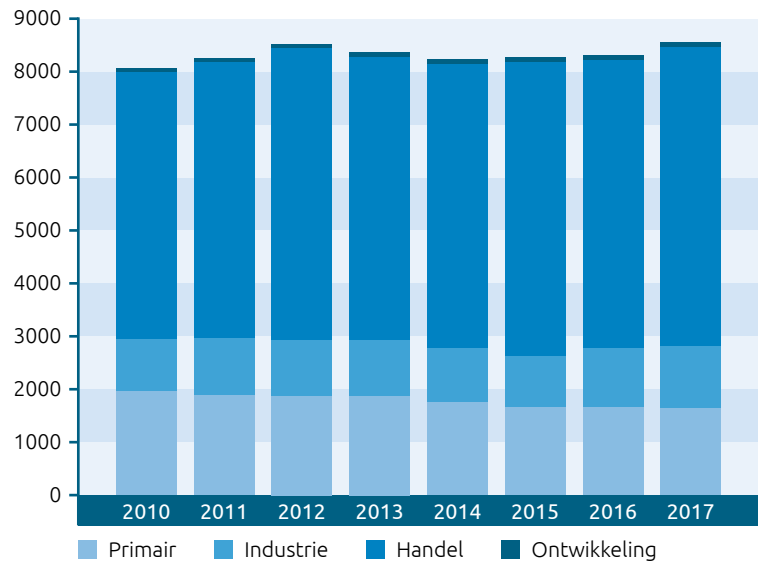
De topsector Agrifood is onder te verdelen in de subcategorieën: primaire productie, industrie, handel en onderzoek & ontwikkeling.

Werkgelegenheid in primaire sector, industrie, handel en onderzoek & ontwikkeling Ede en Wageningen.

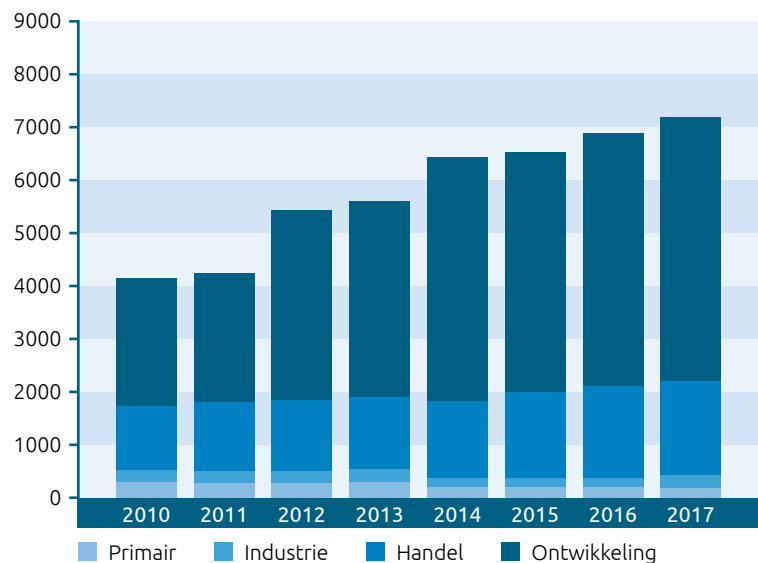
In 2017 had Ede 8520 banen in de topsector Agrifood. Het grootste deel hiervan bevindt zich in de handel met 5640 banen (66%). Het overige deel bevindt zich in de primaire productie met 1650 banen (19%), de industrie met 1180 banen (14%) en in onderzoek & ontwikkeling met 50 (1%). Van 2010 tot 2017 was er een lichte toename van de werkgelegenheid in de Agrifood sector in Ede, met name in de industrie en de handel.

In Wageningen waren er in 2017 in totaal 7180 banen in de topsector Agrifood. Het overgrote deel van de Agrifood banen bevindt zich in onderzoek & ontwikkeling met 4970 banen (69%), opgevolgd door de handel met 1780 banen (25%), de industrie met 220 banen (3%) en de primaire productie met 220 banen (3%). In Wageningen was er van 2010 tot 2017 een grote toename van het aantal Agrifood banen door een forse groei van het aantal onderzoeks & ontwikkeling banen in de Agrifood sector.

Banen deelsectoren Agrifood, Ede

Banen deelsectoren Agrifood, Wageningen

In bijlage 2 zijn de SBI-codes opgenomen van de bedrijfsactiviteiten die bij de Topsector Agrifood behoren.

Banen Agrifood aandeel deelsectoren

Hoog aandeel onderzoek en ontwikkeling in Wageningen

In Wageningen komt een groot deel van de activiteiten in de Agrifood sector uit onderzoek & ontwikkeling: 69%. Ook in de Regio Foodvalley is een relatief hoog aandeel van de activiteiten te vinden in de ontwikkeling: 16%. In Ede, Noordoost-Brabant en Nederland is de handel de grootste sector binnen de agrifood.

Samenstelling sectoren agrifood

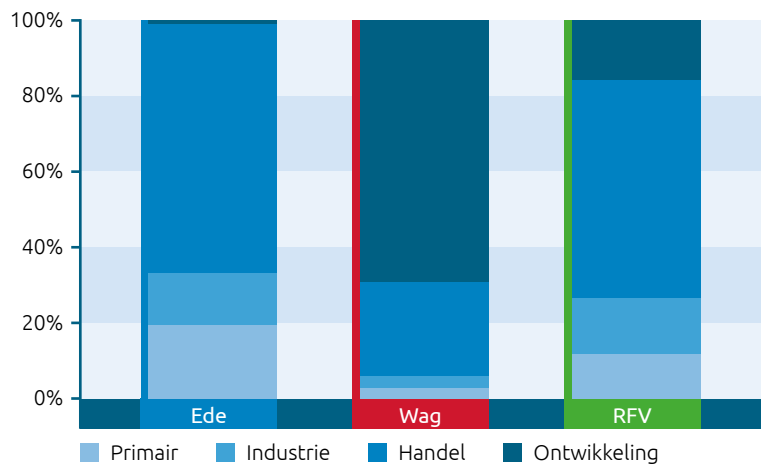
De topsector Agrifood is onder te verdelen in de subcategorieën: primair, productie, industrie, handel en onderzoek & ontwikkeling.

Aandeel primaire sector, industrie, handel en onderzoek & ontwikkeling

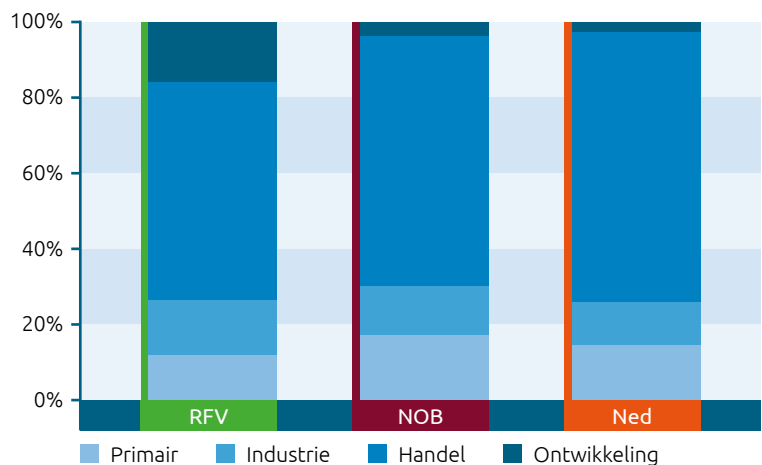
In Ede was in 2017 het grootste deel van de agrifood werkgelegenheid afkomstig van de handel met 66%, gevolgd door de primaire landbouw met 19%, de industrie met 14% en onderzoek & ontwikkeling met 1%. Het overgrote deel van de agrifood banen in Wageningen was in 2017 te vinden in onderzoek & ontwikkeling met 69%, gevolgd door de handel met 25%, de industrie en landbouw met 3% van de totale werkgelegenheid in de agrifood.

In de Regio Foodvalley is 58% van de banen in de agrifood afkomstig uit de handel, 16% in onderzoek & ontwikkeling, 15% in de industrie en 12% in de primaire productie. De grootste sector voor de werkgelegenheid in Agrifood in Noordoost-Brabant was de handel met 66%, opgevolgd door de primaire productie met 17%, de industrie met 13% en in onderzoek & ontwikkeling 4%. In 2017 is in Nederland de handel met 72% de grootste sector voor de agrifood werkgelegenheid, opgevolgd door de primaire productie met 14%, de industrie met 11% en onderzoek & ontwikkeling met 3%.

Aandeel deelsectoren in totaal Agrifood 2017 Ede, Wageningen en Regio Foodvalley

Aandeel deelsectoren in totaal Agrifood 2017 Regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland

In bijlage 2 zijn de SBI-codes opgenomen van de bedrijfsactiviteiten die bij de Topsector Agrifood behoren.

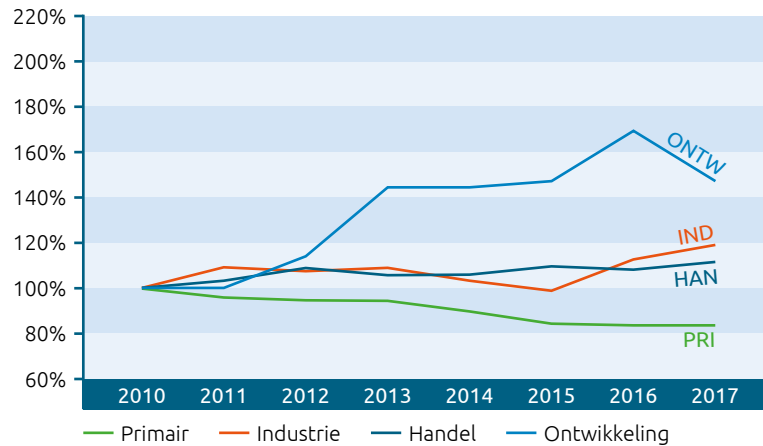

Banen Agrifood ontwikkeling deelsectoren

Aantal banen in onderzoek & ontwikkeling in Wageningen en Foodvalley is verdubbeld. In Wageningen nam de werkgelegenheid in onderzoek & ontwikkeling een grote vlucht: het aantal banen groeide met 107% van 2010 tot 2017. Ook in de Regio Foodvalley nam hierdoor het aantal banen in onderzoek & ontwikkeling toe met 100%.

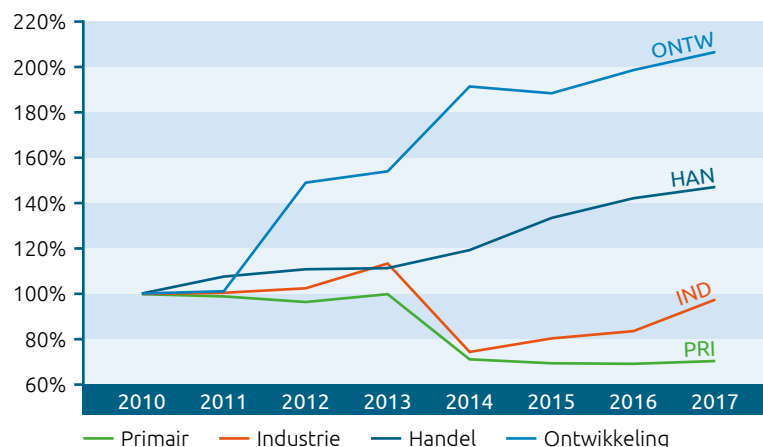
Vooraf in onderzoek en ontwikkeling forse toename banen Agrifood. In Ede was er van 2010 tot 2017 een toename in de industrie met 19% en de handel met 12%. Wageningen verdubbelde het aantal banen in onderzoek en ontwikkeling in de periode van 2010 tot 2017. De handel in Wageningen groeide fors met bijna de helft. Ook in de Regio Foodvalley verdubbelde het aantal banen in onderzoek & ontwikkeling van 2010 tot 2017. In de handel was er een toename van 22% en in de industrie van 25%. In de primaire productie was er een forse daling van het aantal banen, een tendens die al langer ook landelijk is te zien.

Ontwikkeling banen deelsectoren Agrifood, Ede

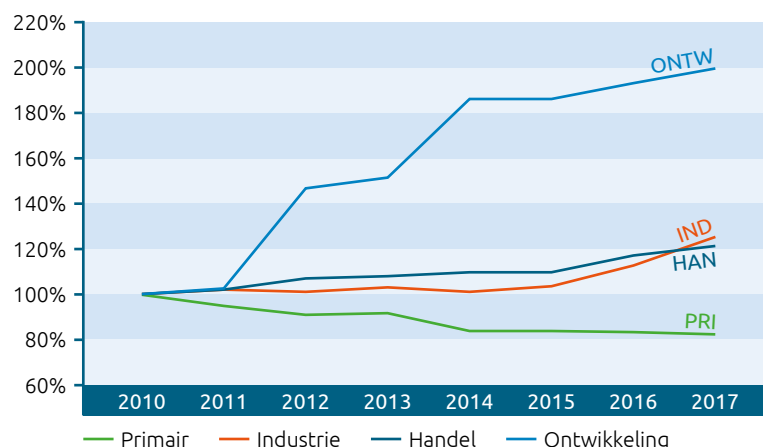
Bron: Lisa

Ontwikkeling banen deelsectoren Agrifood, Wageningen

Bron: Lisa

Ontwikkeling banen deelsectoren Agrifood, Regio Foodvalley

Bron: Lisa

In bijlage 2 zijn de SBI-codes opgenomen van de bedrijfsactiviteiten die bij de Topsector Agrifood behoren.

WUR HOOGSTE CITATIE-INDEX IN NEDERLAND

Innovation

Kennisontwikkeling (citaties,
publicaties) en toename van
innovatieve bedrijven.

Highlights

- In de periode van 2013 tot 2017 was er een **toename** te zien in de **snelle groeiers** in Ede, Wageningen en de Regio Foodvalley. In Ede was de toename 20%, in de Regio Foodvalley 13% en in Wageningen 10%.
- **Wageningen University & Research (WUR)** had met 1,74 de **hoogste citatie-index** van alle Nederlandse universiteiten in de periode 2012 - 2015.
- In 2016 was de WUR goed voor **3590 publicaties**.
- In de periode van 2012 tot 2015 kwam **62% van de publicaties** van de WUR tot stand in **samenwerking** met een **internationale partner**.
- In 2016 waren er **150 gediplomeerden HBO Agrifood** in Wageningen, er was een toename van 2013 tot 2016 van 20%.
- In 2016 waren er **2520 gediplomeerden WO Agrifood** in Wageningen. Van 2010 tot 2016 was er een toename van bijna 60%.

Snelle groeiers

Ruim 10% toename van snelle groeiers

In de periode van 2013 tot 2017 was er een toename te zien in de snelle groeiers. In Ede was de toename het grootst met 20%, opgevolgd door de Regio Foodvalley met 13% en Wageningen met 10%.

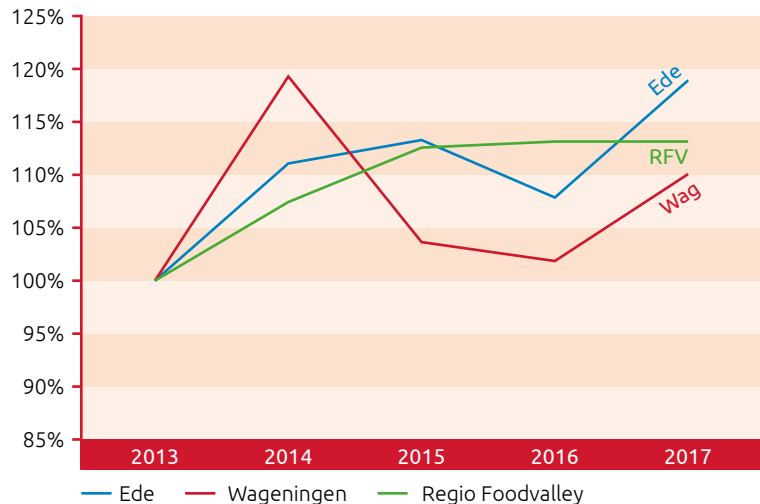
Waarom is deze indicator belangrijk?

Als maat voor innovatieve bedrijven is aangehouden bedrijven, waarvan het aantal banen in 3 jaar tijd met meer dan 60% is gegroeid. Door deze snelle groeiers in kaart te brengen ontstaat een indicator van het aantal succesvolle innovaties en een sterke regionale economie.

Ontwikkeling van snelle groeiers

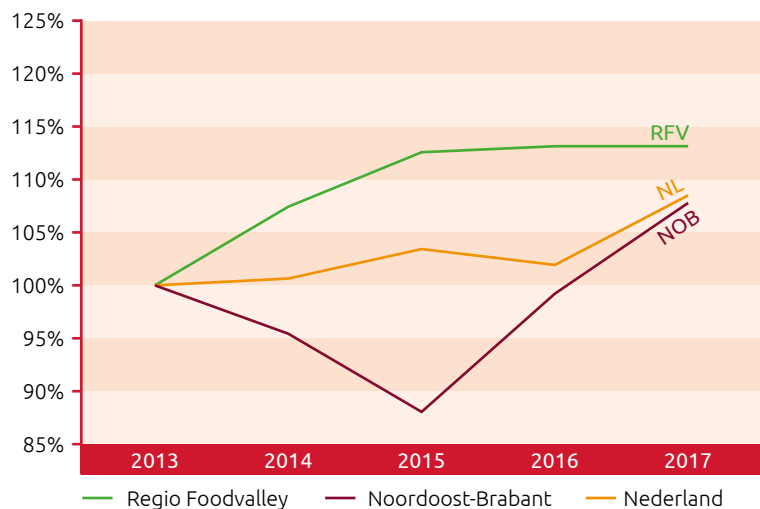
In Ede waren er in 2017 in totaal 590 snelle groeiers. In de periode van 2013 tot 2017 nam het aantal snelle groeiers met bijna 20% toe. In 2017 zijn er in Wageningen 120 snelle groeiers, vanaf 2013 was er een toename van 10%. De Regio Foodvalley had in 2017 in totaal 1570 snelle groeiers, vanaf 2013 nam het aantal snelle groeiers daarmee met 13% toe. In 2017 zijn in Noordoost-Brabant 2630 snelle groeiers, vanaf 2013 was er eerst een afname te zien, in 2015 nam het aantal weer toe. Landelijk zijn er in 2017 in totaal 59.310 snelle groeiers. Vanaf 2013 was er een toename van 9%.

Ontwikkeling snelle groeiers Ede, Wageningen en Regio Foodvalley

Bron: Lisa

Ontwikkeling aantal snelle groeiers Regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland

Bron: Lisa

Citaties

Hoogste citatie-index van alle universiteiten voor WUR

De WUR heeft met 1,74 de hoogste citatie index in de periode 2012-2015 van alle Nederlandse universiteiten.

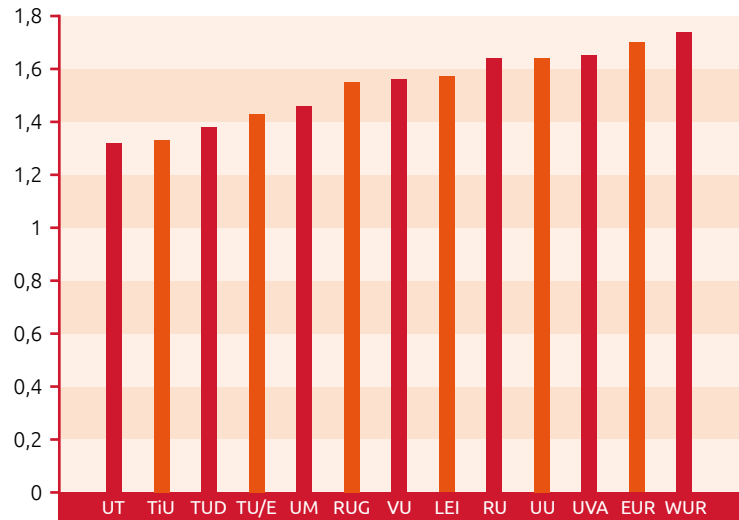
Waarom is deze indicator belangrijk?

Het aantal citaties in academische tijdschriften die ertoe doen, geeft rechtstreeks de relevantie aan van de universiteit binnen het vakgebied. Een citatie verwijst naar een publicatie. Hoe meer citaties, hoe relevanter de rol van de universiteit binnen een bepaald vakgebied. Het mondiale gemiddelde van alle universiteiten is 1.0.

Hoe staat de regio ervoor?

De WUR heeft met 1,74 de hoogste citatie index in de periode 2012-2015 van alle Nederlandse universiteiten. Ook de Universiteit van Utrecht heeft een hoge citatie index van 1,64.

Citatie-impact van Nederlandse universiteiten 2012-2015

Bron: Web of Science / CWTS

EUR	Erasmus Universiteit Rotterdam	UM	Universiteit Maastricht
LEI	Leiden Universiteit	UT	Universiteit Twente
RU	Radboud Universiteit	UU	Universiteit Utrecht
RUG	Rijksuniversiteit Groningen	UVA	Universiteit van Amsterdam
TiU	Tilburg University	VU	Vrije Universiteit Amsterdam
TUD	Technische Universiteit Delft	WUR	Wageningen University & Research
TU/E	Technische Universiteit Eindhoven		

Publicaties

De WUR heeft in 2016 bijna 3600 publicaties uitgebracht.

In de periode 2012-2015 was 62% van de publicaties van de WUR in samenwerking met een buitenlandse partner.

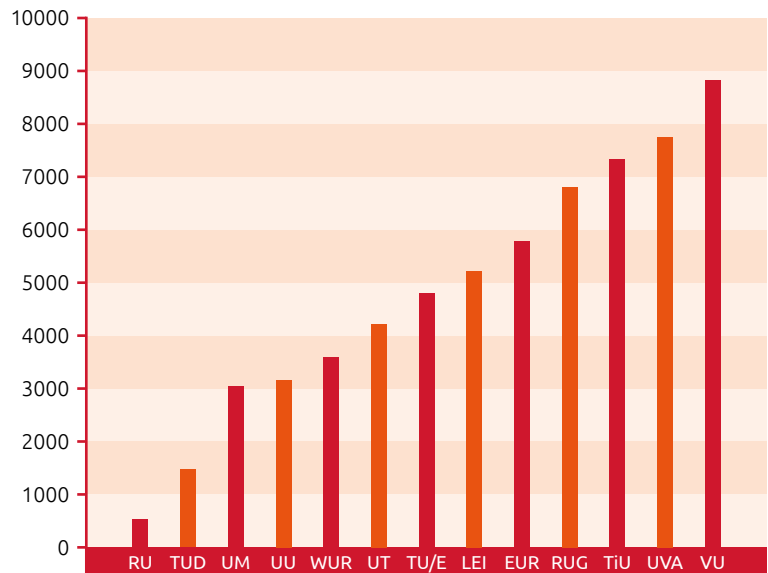
Waarom is deze indicator belangrijk?

Het aantal publicaties is een indicator voor het innovatieve vermogen van de regio. Hoe meer een universiteit publiceert in relevante academische media, hoe groter de rol binnen het vakgebied. Samenwerking in publicaties met een universiteit in het buitenland is een indicatie voor het internationale karakter van het onderzoek.

Hoe staat de regio ervoor?

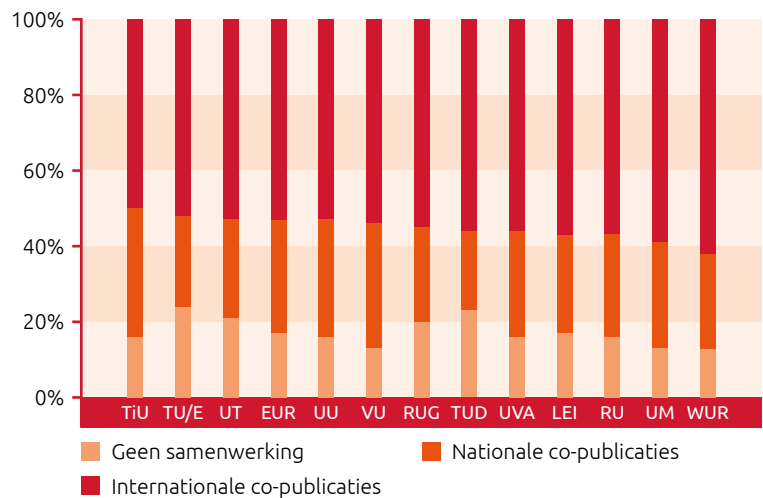
De Universiteit van Amsterdam heeft het grootste aantal publicaties in 2016 uitgebracht. De WUR heeft bijna 3600 publicaties uitgebracht in 2016. 62% van de publicaties van de WUR van 2012-2015 zijn opgesteld samen met een internationale partner.

Publicatie output per universiteit 2016

Bron: Web of Science / CWTS

Samenwerking in publicaties, 2012-2015

Bron: Rathenau Instituut (Web of Science / CWTS)

EUR Erasmus Universiteit Rotterdam	UM Universiteit Maastricht
LEI Leiden Universiteit	UT Universiteit Twente
RU Radboud Universiteit	UU Universiteit Utrecht
RUG Rijksuniversiteit Groningen	UVA Universiteit van Amsterdam
TiU Tilburg University	VU Vrije Universiteit Amsterdam
TUD Technische Universiteit Delft	WUR Wageningen University & Research
TU/E Technische Universiteit Eindhoven	

Gediplomeerden Agrifood HBO en WO

Grote toename WO en HBO Agrifood gediplomeerden

In 2016 waren er 2520 gediplomeerden WO Agrifood in Wageningen. Vanaf 2010 tot 2016 was er een toename van bijna 60% van aantal gediplomeerden. Ook in het HBO was er een forse toename van de studenten met 20% vanaf 2013 tot 2016.

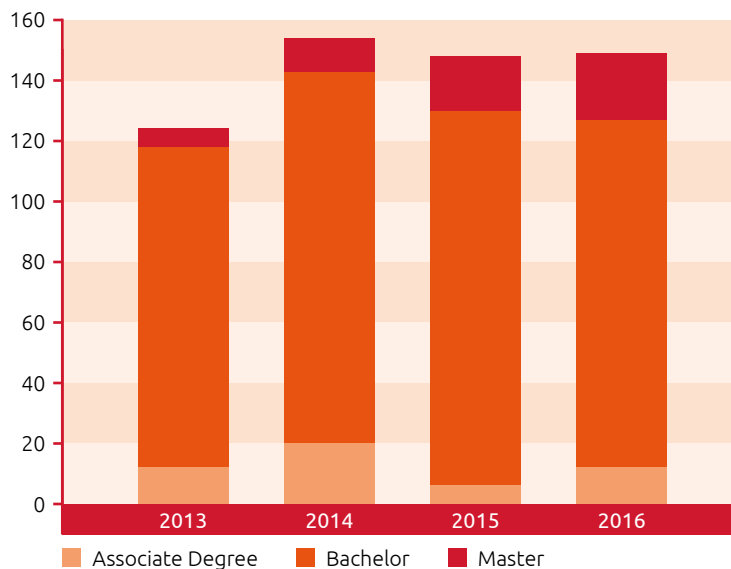
Waarom is deze indicator belangrijk?

Het aantal gediplomeerden van de HBO en WO Agrifood opleidingen in de regio geeft een beeld van het beschikbare arbeidspotentieel.

Gediplomeerden HBO en WO

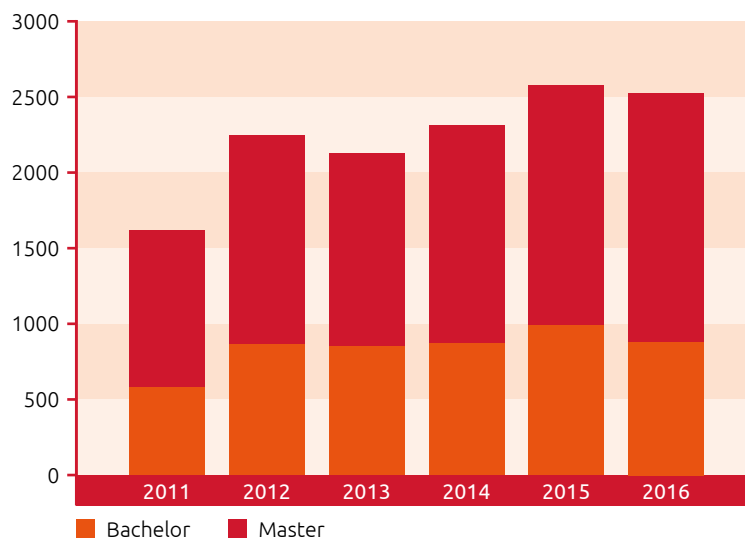
In 2016 waren er 150 gediplomeerden HBO van hogeschool Aeres (Vilentum). Van 2013 tot 2016 nam het aantal gediplomeerden dat in Wageningen afstudeerde toe van 120 naar 150, een toename van 20%. In 2016 waren er 2520 gediplomeerden WO Agrifood van WUR. Er was een grote toename in het aantal gediplomeerden de afgelopen jaren: het aantal gediplomeerden nam met bijna 60% toe van 2010 tot 2016.

Gediplomeerden HBO Agrifood Aeres

Bron: Aeres

Gediplomeerden WO Agrifood WUR

Bron: WUR

Bijlage 1

Kaart Regio Foodvalley

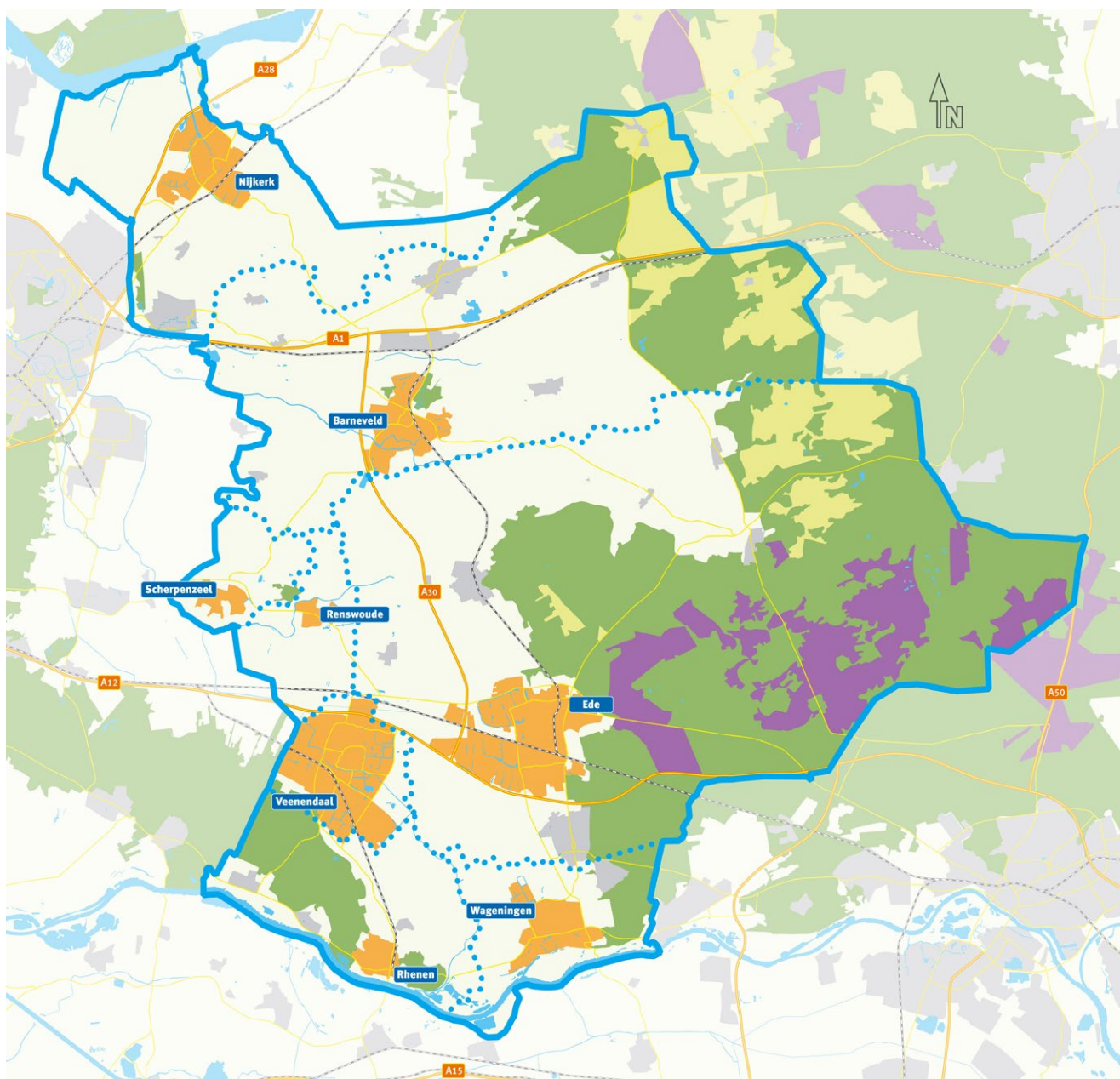
De Regio Foodvalley is een samenwerkingsverband van 8 gemeenten:

Gelderse gemeenten

- Barneveld
- Ede
- Nijkerk
- Scherpenzeel
- Wageningen

Utrechtse gemeenten

- Renswoude
- Rhenen
- Veenendaal

Bijlage 2

SBI-codes topsector Agrifood

SBI-code	Omschrijving	Sector
0111	Teelt van granen, peulvruchten en oliehoudende zaden	Agrifood primair
01131	Teelt van groenten in de volle grond	Agrifood primair
01132	Teelt van groenten onder glas	Agrifood primair
01133	Teelt van paddenstoelen	Agrifood primair
01134	Teelt van aardappels en overige wortel- en knolgewassen	Agrifood primair
01411	Houden van melkvee	Agrifood primair
01412	Opfokken van jongvee voor de melkveehouderij	Agrifood primair
01421	Houden van vleeskalveren	Agrifood primair
01422	Overige vleesveehouderij en zoogkoeienbedrijven	Agrifood primair
0143	Fokken en houden van paarden en ezels	Agrifood primair
01451	Fokken en houden van schapen	Agrifood primair
01452	Fokken en houden van geiten	Agrifood primair
01461	Fokvarkens- en vermeerderingsbedrijven	Agrifood primair
01462	Vleesvarkensbedrijven	Agrifood primair
01463	Gesloten en deels gesloten varkensbedrijven	Agrifood primair
01471	Opfokken en/of houden van leghennen	Agrifood primair
01472	Opfokken en/of houden van vleeskuikens	Agrifood primair
01473	Opfokken en/of houden van ouerdieren van leghennen en vleeskuikens	Agrifood primair
01479	Opfokken en/of houden van overig pluimvee	Agrifood primair
01491	Fokken en houden van edel-pelsdieren	Agrifood primair
01499	Fokken en houden van overige dieren	Agrifood primair
0150	Akker- en/of tuinbouw in combinatie met veehouderij	Agrifood primair
0161	Dienstverlening voor de akker- en/of tuinbouw	Agrifood primair
0162	Dienstverlening voor het fokken en houden van dieren	Agrifood primair
0163	Behandeling van gewassen na de oogst	Agrifood primair
0170	Jacht	Agrifood primair
0311	Zee- en kustvisserij	Agrifood primair
0312	Binnenvisserij	Agrifood primair
0321	Kweken van zeevis en -schaaldieren	Agrifood primair
0322	Kweken van zoetwatervis en -schaaldieren	Agrifood primair
1011	Slachterijen (geen pluimvee-)	Agrifood industrie
1012	Pluimveeslachterijen	Agrifood industrie
1013	Vleesverwerking (niet tot maaltijden)	Agrifood industrie
1020	Visverwerking	Agrifood industrie
1031	Vervaardiging van aardappelproducten	Agrifood industrie
1032	Vervaardiging van fruit- en groentesap	Agrifood industrie

1039	Verwerking van groente en fruit (niet tot sap en maaltijden)	Agrifood industrie
1041	Vervaardiging van plantaardige en dierlijke oliën en vetten	Agrifood industrie
1042	Vervaardiging van margarine en overige spijsvetten	Agrifood industrie
1051	Vervaardiging van zuivelproducten (geen consumptie-ijs)	Agrifood industrie
1052	Vervaardiging van consumptie-ijs	Agrifood industrie
1061	Vervaardiging van meel (geen zetmeel)	Agrifood industrie
1062	Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten	Agrifood industrie
1071	Vervaardiging van brood en vers banketbakkerswerk	Agrifood industrie
1072	Vervaardiging van beschuit en koekjes e.d.	Agrifood industrie
1073	Vervaardiging van deegwaren	Agrifood industrie
1081	Vervaardiging van suiker	Agrifood industrie
10821	Verwerking van cacao	Agrifood industrie
10822	Vervaardiging van chocolade en suikerwerk	Agrifood industrie
1083	Verwerking van koffie en thee	Agrifood industrie
1084	Vervaardiging van specerijen, sauzen en kruiden	Agrifood industrie
1085	Vervaardiging van kant-en-klaarmaaltijden en snacks	Agrifood industrie
1086	Vervaardiging van gehomogeniseerde voedingspreparaten	Agrifood industrie
1089	Vervaardiging van overige voedingsmiddelen n.e.g.	Agrifood industrie
1091	Vervaardiging van veevoerders	Agrifood industrie
1092	Vervaardiging van voeders voor huisdieren	Agrifood industrie
1101	Vervaardiging van sterk alcoholische dranken	Agrifood industrie
1102	Vervaardiging van wijn uit druiven	Agrifood industrie
1103	Vervaardiging van cider en van overige vruchtenwijnen	Agrifood industrie
1104	Vervaardiging v. overige niet-gedistilleerde gegiste dranken	Agrifood industrie
1105	Vervaardiging van bier	Agrifood industrie
1106	Mouterijen	Agrifood industrie
1107	Vervaardiging van frisdranken; productie van mineraalwater	Agrifood industrie
4611	Handelsbemiddeling in landbouwproducten, levende dieren	Agrifood handel
46211	Groothandel in granen	Agrifood handel
46212	Groothandel in zaden, pootgoed en peulvruchten	Agrifood handel
46213	Groothandel in hooi, stro en ruwvoeder	Agrifood handel
46214	Groothandel in meng- en krachtvoeder	Agrifood handel
46215	Groothandel in veevoeder (geen ruw-, meng- en krachtvoeder)	Agrifood handel
46216	Groothandel in ruwe plantaardige, dierlijke oliën en vetten	Agrifood handel
46218	Groothandel in akkerbouwproducten en veevoeder algemeen	Agrifood handel
46219	Groothandel in overige akkerbouwproducten	Agrifood handel
46231	Groothandel in levend vee	Agrifood handel
46232	Groothandel in huisdieren, siervissen, siervogels	Agrifood handel
46241	Groothandel in huiden en vellen	Agrifood handel
46242	Groothandel in leer en halffabrikaten van leer	Agrifood handel
46311	Groothandel in groenten en fruit	Agrifood handel

46312	Groothandel in consumptie-aardappelen	Agrifood handel
4632	Groothandel in vlees en vleeswaren en in wild en gevogelte	Agrifood handel
46331	Groothandel in zuivelproducten en spijsoliën en -vetten	Agrifood handel
46332	Groothandel in eieren	Agrifood handel
4634	Groothandel in dranken (geen zuivel)	Agrifood handel
4636	Groothandel in suiker, chocolade en suikerwerk	Agrifood handel
4637	Groothandel in koffie, thee, cacao en specerijen (geen ruwe)	Agrifood handel
46381	Groothandel in snacks	Agrifood handel
46382	Groothandel in vis, schaal- en weekdieren	Agrifood handel
46383	Gespecialiseerde groothandel in ov. voedings- en genotmid.	Agrifood handel
46384	Groothandel in bakkerijgrondstoffen	Agrifood handel
46389	Gespecialiseerde groothandel in overige grondstoffen	Agrifood handel
4639	Groothandel in voedings- en genotmiddelen algemeen ass.	Agrifood handel
4661	Groothandel in landbouwmachines, werktuigen en tractoren	Agrifood handel
46682	Groothandel in mach. voor de voedings- en genotmiddelenind.	Agrifood handel
4711	Supermarkten en dergelijke winkels met een algemeen assort.	Agrifood handel
4721	Winkels in aardappelen, groenten en fruit	Agrifood handel
47221	Winkels in vlees en vleeswaren	Agrifood handel
47222	Winkels in wild en gevogelte	Agrifood handel
4723	Winkels in vis	Agrifood handel
47241	Winkels in brood en banket	Agrifood handel
47242	Winkels in chocolade en suikerwerk	Agrifood handel
4725	Winkels in dranken	Agrifood handel
47291	Winkels in kaas	Agrifood handel
47292	Winkels in natuurvoeding en reformartikelen	Agrifood handel
47293	Winkels in buitenlandse voedingsmiddelen	Agrifood handel
47299	Gespecialiseerde winkels in overige voedings- en genotmid.	Agrifood handel
47811	Markthandel in aardappelen, groenten en fruit	Agrifood handel
47819	Markthandel in overige voedings- en genotmiddelen	Agrifood handel
56101	Restaurants	Agrifood handel
56102	Fastfoodrestaurants, lunchrooms, ijssalons, eetkramen e.d.	Agrifood handel
5621	Eventcatering	Agrifood handel
5629	Kantines en contractcatering	Agrifood handel
5630	Cafés	Agrifood handel
2015	Vervaardiging van kunstmeststoffen en stikstofverbindingen	Agrifood ontwikkeling
2020	Vervaardiging van verdelgingsmiddelen en landbouwchemicaliën	Agrifood ontwikkeling
2830	Vervaardiging van machines, werktuigen voor land- en bosb.	Agrifood ontwikkeling
2893	Vervaardiging van machines voor de productie van v&g.	Agrifood ontwikkeling
72111	Biotechnologisch speur- en ontwikkelingswerk (agrarisch)	Agrifood ontwikkeling
72191	Speur- en ontwikkelingswerk, landbouw en visserij	Agrifood ontwikkeling

Colofon

Agrofood Monitor Ede Wageningen 2017 is een gezamenlijke uitgave van de gemeente Ede en Wageningen
Samenstelling: Karin Vermeij, Jurgen ten Have en Johan Kuipers
Opmaak: Imagro

Disclaimer

Bij het samenstellen is de grootst mogelijke zorgvuldigheid nagestreefd. Toch kan de informatie in deze uitgave niet juist of onvolledig zijn. De gemeente Ede is hiervoor niet aansprakelijk. Als u van mening bent dat er beeldmateriaal is gebruikt waarover u het beeldrecht heeft, neem dan contact op met de gemeente Ede via postbus 9022, 6710HK Ede.

Copyright

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen, in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt worden in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de gemeente Ede.

city of Life sciences
Wageningen

AGRO FOOD MONI TOR Ede Wageningen

Raadhuis Ede
Bergstraat 4
6711 DD Ede
Postbus 9022
6710 HK Ede
T: 14 0318
E: info@ede.nl

Stadhuis Wageningen
Markt 22
6701 CZ Wageningen
Postbus 1
6700 AA Wageningen
T: 0317 - 49 29 11
E: gemeente@wageningen.nl